

**ПЕДАГОГИКА ВА ПСИХОЛОГИЯДА
ИННОВАЦИЯЛАР
3-МАХСУС СОН**

**ИННОВАЦИИ В ПЕДАГОГИКЕ И
ПСИХОЛОГИИ
СПЕЦИАЛЬНЫЙ ВЫПУСК-3**

**INNOVATIONS IN PEDAGOGY AND
PSYCHOLOGY
SPECIAL ISSUE-3**

МУНДАРИЖА \ СОДЕРЖАНИЕ \ CONTENT

1. Султанов Хайтбой Эралиевич ТАЪЛИМ ТИЗМИГА ИННОВАЦИОН ТАЪЛИМ КЛАСТЕРНИ ЖОРИЙ ЭТИШНИНГ АМАЛДАГИ ТАЪБИҲИ.....	4
2. Султанов Хайтбой Эралиевич, Муратов Хусан Халмурадович ПЕДАГОГИК ТАЪЛИМ ИННОВАЦИОН КЛАСТЕРИ ОРҚАЛИ ЎҚУВ ЖАРАЁНИ ВА АМАЛЎТНИНГ САМАРАЛИ ИНТЕГРАЦИЯСИНИ ТАЪМИНЛАШ.....	10
3. Бердиев Фарход Очқолович СВЯЗЬ ЭМОЦИЙ С ПСИХИЧЕСКИМ СОСТОЯНИЕМ БОРЦОВ ВЫСОКОЙ КВАЛИФИКАЦИИ.....	16
4. Бобомуродов Н.Ш., Арсланов Н., Аманов Ш. СПОРТ КУРАШИ УСУЛЛАРИНИ ТАСНИФИ, ТИЗИМИ ВА УЛАРИНИНГ АТАМАСИ.....	21
5. Рахмонова Мохира Одилевна ПРОБЛЕМЫ ФИЗИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ СТУДЕНТОВ И ПУТИ ИХ РЕШЕНИЯ.....	26
6. Асадуллаев Анвар Нарзуллаевич ЖАМИАТДА СОҒЛОМ ТУРМУШ ТАРЗИНИ ТАШКИЛ ҚИЛИШДА ЖИСМОНИЙ ТАРБИЯ ВА СПОРТ МУТАХАССИСЛАРИНИНГ Ўрни.....	31
7. Арсланов Н. Т. СТАНОВЛЕНИЕ И РАЗВИТИЕ МЕНИ-ФУТБОЛА (ФУТЗАЛ) КАК НОВЫЙ ФЕНОМЕН СОВРЕМЕННОГО СПОРТА.....	37
8. Арсланов Н. Т., Аманов Ш.Н. ОПТИМИЗАЦИЯ ПОДГОТОВКИ И ПОДХОДОВ В ФОРМИРОВАНИИ СКОРОСТНО-СИЛОВЫХ НАВЫКОВ В ЖЕНСКОМ ФУТБОЛЕ.....	41
9. Жайбарова Ойгул Гашировна ФИЗИЧЕСКОЕ ВОСПИТАНИЕ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ.....	45
10. Шахриддинова Лайло Нурловна О ПРОБЛЕМАХ ЖЕНСКОГО СПОРТА.....	51
11. Пармисона Наргиза Адилевна БОШЛАНҒИЧ СИНФ ЎҚУВЧИЛАРИ ЖИСМОНИЙ ТАРБИЯ ДАРСЛАРИДА МИШЛИЙ ҲАРАКАТЛИ УЎИНЛАРНИ ЎТКАЗИШ.....	56
12. Рахмонова Дилобар Останикуловна ЖИСМОНИЙ ТАРБИЯ МУТАХАССИСЛАРИНИ ИННОВАЦИОН ФАОЛИЯТГА ТАЙЁРЛАШ.....	60
13. Туробов Асмак Хамракулович ПРОБЛЕМЫ ФИЗИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ.....	66
14. Турдиев Шуҳрат Бердиевич ДИНАМИКА ФИЗИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ СТУДЕНТОВ ПРИ ОДНО И ДВУХРАЗОВЫХ ОБЯЗАТЕЛЬНЫХ ЗАНЯТИЯХ.....	70
15. Дюсраев Шамсат ДИАГНОСТИКА РАЗВИТИЯ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ.....	75
16. Рахмонов Азамат, Хайдаров Мамат ИЗУЧЕНИЕ ШКОЛЬНИКОВ В ЦЕЛЯХ ПРОФИОРИЕНТАЦИИ И ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ОТБОР (ПОДБОР) УЧАЩИХСЯ.....	79

**ПЕДАГОГИКА ВА ПСИХОЛОГИЯДА ИННОВАЦИЯЛАР
ИННОВАЦИИ В ПЕДАГОГИКЕ И ПСИХОЛОГИИ
INNOVATIONS IN PEDAGOGY AND PSYCHOLOGY**

Асадуллаев Ашвар Нарзуллаевич
Укитувчи, Бухоро давлат университети,
“Табiiий фанлар факультети экология ва география” кафедраси

**ЖАМИЯТДА СОҒЛОМ ТУРМУШ ТАРЗИНИ ТАШКИЛ ҚИЛИШДА ЖИСМОНИЙ
ТАРБИЯ ВА СПОРТ МУТАХАССИСЛАРИНИНГ ЎРНИ**

 <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9513-2020-S1-3-6>

АННОТАЦИЯ

Жисмоний тарбия ва спорт миллий генотипнинг шаклланиши, соғлом турмуш тарзини тўғри ташкил этиши ва ёш авлодни соғлом тарбия қилишда муҳимий, маффуравий ва аътий восита сифатида кенг қўлланилади. Жисмоний тарбия ва спорт орқали соғлом инсонни шакллантириш бутун бeр жамиятнинг вазифаси бўлмоғи керак. Ҳар бир инсон, оила, ота-она жисмоний тарбия ва спорт билан шуғулланишни одат даражасига чиқариши билан бирга, кадрот сифатида таянчлаши жамиятнинг устуворлиги равишда жисмоний тарбия ва спорт билан шуғулланишга олиб келади. Мақола соғлом турмуш тарзини тўғри ташкил қилишда жисмоний тарбия ва спорт мутахассислари педагогик фаолияти масалаларига бағишланган.

Тавиқ сўзлар: жисмоний маданият, соғлом турмуш, спорт, ўқитувчи, ўқитувчигитренер, аътий машурлотлар, мардон, чакконлик, педагогика, психология.

Асадуллаев Ашвар Нарзуллаевич
преподаватель, Бухарский государственный университет,
кафедра экологии и географии, факультет естественных наук

**РОЛЬ СПЕЦИАЛИСТОВ ФИЗИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ И СПОРТА В
ОРГАНИЗАЦИИ ЗДОРОВОГО ОБРАЗА ЖИЗНИ В ОБЩЕСТВЕ**

АННОТАЦИЯ

Физическая культура и спорт широко используются в качестве морального, идеологического и практического инструмента в формировании национального генотипа, правильной организации здорового образа жизни и здорового молодого поколения. Хотя каждый, семья и родители делают физическое воспитание и спорт своей привычкой, их уважение как ценность побуждает общество постоянно заниматься физкультурой и спортом. Статья посвящена педагогической деятельности профессионалов физической культуры и спорта в организации здорового образа жизни.

Ключевые слова: физическая культура, здоровый образ жизни, спорт, учитель, педагог-тренер, практические заметки, смелость, тег, педагогика, психология.

Asadullaev Ashvar Narzullaevich
teacher, Bukhara State University,

Department of Ecology and Geography,
Faculty of Natural Sciences

THE ROLE OF PHYSICAL TRAINING AND SPORTS SPECIALISTS IN ORGANIZING A HEALTHY LIFESTYLE IN SOCIETY

ANNOTATION

Physical culture and sports are widely used as a moral, ideological and practical tool in the formation of the national gene pool, the proper organization of a healthy lifestyle and a healthy generation of the young generation. While everyone, family, and parents make physical education and sports a habit, their respect as a value leads society to engage in physical education and sports on an ongoing basis.

The article is devoted to the educational activities of physical culture and sports professionals in the organization of a healthy lifestyle.

Keywords: physical education, healthy lifestyle, sport, teacher, teacher-coach, practical exercises, courage, traction, pedagogy, psychology.

Инсон фаолиятида жисмоний тарбиянинг амалий натижаси кишининг жисмоний тайёргарлиги ва ҳаракат билан ва кўникмаларининг барқарорлик даражаси, юксак ҳаётий кучга эгалиги, спорт соҳасида эришган ютуқлари, ақлий ривожланишга эришган хисобланади. Миллий генотипнинг шаклланиши, соғлом турмуш тарзини тўғри ташқиқ этиш ва ёш авлодди соғлом тарбия қилишда жисмоний тарбия ва спорт маънавий ва мафкуравий восита сифатида қўлланилади. Бундан ташқари демократик жамиятни амалдорлар мероси, миллий кадрлар тарбиясида, ўзининг турмуш тарзини талабларидан келиб чиққан ҳолда барпо этишга ҳаракат қилишда. Ани шу ҳаракатлар натижасида соғлом инсон омили турибди. Жисмоний тарбия ва спорт оқибати соғлом инсонни шакллантириш бутун бир жамиятнинг вазифаси бўлмоғи керак. Ҳар бир инсон, она, ота-она жисмоний тарбия ва спорт билан шуғулланиши одат даражасига чиқариши билан бирга, кадрлар сифатида эълон қилинган жамиятнинг улуғлиги равишида жисмоний тарбия ва спорт билан шуғулланишга олиб келади. Жисмоний тарбия ўқувчиларда жисмоний ва эркаклик сифатларни шакллантириш, уларни ақлий ва жисмоний жиҳатдан меҳнат ҳамда Ватан муҳофазатига тайёрлашга йўналтиришга педагогик жараён бўлиб, жисмоний тарбия тарбиянинг муҳим тарбиявий қисмларидан бири саналади. [1] Ёшларни соғлом бўлиб вояга етишларини таъминлаш мақсадида миллий педагогиками, халқ оғлини юқори ҳамда мутафаккирлар асарларининг бош қисмларидан бири бўлиб келган.

Абу Али ибн Сино инсонга ҳос бўлган икки қисмий қисмларни санаб ўтар экан, қуйидагиларга алоҳида урғу беради: 1. Жасурлик – бирор ишни бажаришда кишининг жасурлиги, қатъиятлиги, инсон бошига тушган ёмонликни тўхлатиб турувчи қувват. 2. Ақллилик – бирор ишни бажаришда шояма-шоямлик қилишдан сакловчи қувват. 3. Зийраклик – соғли берган нарсаларнинг ҳақиқий маъносини тилик билан тушунишга ёрдам берувчи қувват. Абдулла Аалонийнинг фикрича, соғлом фикр, яхши ахлоқ ва им-марифатга эга бўлмоқ учун бадиётарбия билан шуғулланиш зарур: «Баданининг саломат ва қувватли бўлмоғи инсонга энг керакли нарсалар. Чунки ўқимок, ўқитмоқ, ўрганмоқ ва ўргатмоқ учун инсонга кучли, касалликни қўқуд қилиш. Соғ баданга эга бўлмоғи инсонлар амалларида, ишларида қамчиликка йўл қўйлар.

Бадан тарбиясини фикр тарбиясига ҳам ёрдами бордур. Жисм ила рух иккиден бир чопоннинг ўнг ила терси қабиридур. Агар жисм тосалик ила зийнатланмаса, ёмон хулқлардан сакланмаса, чопонни устани қўйиб астарини қилиб овера бўлмақ қабиридур, ҳар вақт устиди кири ичига урадур. Фикр тарбияси учун меҳнат ва соғлом бир қўқуд керакдур». Буқад педагог Абдулла Аалоний ўзининг «Туркий гулистон ёхуд ахлоқ» асарида бу борада қуйидагиларни таъкидлаган эди: «Назофат (гиёҳна) деб ахлоқларимизни, қилмавларимизни, асбобларимизни пок ва тоза тутмоқни айтадур. Поклик эҳди ва идрокнинг кенг ва ўткир кўлур. Халқ орасида эҳтибор ва шухратга сабаб бўлур. Поклик ила ҳар хил касалликлардан

кутулиб, жонинининг кадри билан бўлурми. Пок бўлмак саломатимиз, саодатимиз учун энг керакли нрсдур. Йиртик эски кийимлараймоқ айб эмас, янги кийимларни кир қилиб, ёни чикариб юрмак зўр айб ва гуноҳдур. [2]

Ўқувчиларда мустақам ирода, қатъий характер, интизомга сўзсиз амал қилиш кўникмаларини шакллантириш. Жисмоний тарбияни ташкил этиш жараёнда ўқувчиларни гигиена қоидалари билан таништириш, уларга сўзсиз амал қилиш кўникмаларига эга бўлишларига эришиш муҳимдир.

Жисмоний тарбия болаларга фақат оилада ёки таълим муассасаларида таълимни ташкил этиш жараёндагина эмас, балки синфдан ҳамда мактабдан ташқари ўтказиладиган машулотлар, турли мусобақалар, тадбирлар чоғида ҳам самарали ташкил этиб боришни максалга мувофиқ, «Соғлом танда соғ аёл» деган мақолада жисмоний тарбияга оид маъно лўнда қилиб ирода этилган. Жисмоний тарбияни бутунги кун талабларига мувофиқ юқори даражага кўтарини ўқувчилар ўртасида салбий ҳолатлар кенг тарқалишининг олдини олади. [3]

Жамиятимизда соғлом турмуш тарини шакллантириш, аҳолининг, айниқса ёш авлоднинг жисмоний тарбия ва оммавий спорт билан мунтазам шуғулланиши учун замон талабларига мос шарт-шароитлар яратиш, спорт мусобақалари орадали ёшларда ўз иродиси, кучи ва имкониятларга бўлган ишончини мустаҳкамлаш, мардлик ва ватанпарварлик, она Ватанга садоқат туғиудларни қамол топтириш, жисмоний тарбия ва оммавий спортни янда ривожлантириш, аҳолининг барча қатламлари, айниқса ёшларни жисмоний тарбия ва спорт билан мунтазам шуғулланишга жалб этиш, мамлакатимизда бу борада яратилган шароитлардан самарали фойдаланиш натижаларининг ривожлантириш максалда Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 3 июндаги «Жисмоний тарбия ва оммавий спортни янда ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ПҚ-3031-сон қарориди белгилаб берилган қарорлардан қилиб чиқди ҳолда, жисмоний тарбия ва спорт соҳасида кадрлар тайёрлаш, уларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш муассасаларини илмий-услубий жиҳатдан қўллаб-қувватлаш ҳамда спорт мактабларини юқори малакали мураббийлар ва табиёт шодимлари билан таъминлаш, уларнинг ўқув муассасаларида функционал қарорларни белгилаб олиш муҳимлигини бутунги диврини ўзи кўрсатишда. [4]

Жисмоний тарбия ва спорт мутахассислари фаолиятини педагогик бошқаришининг ўзинга хусусиятлари бўлиб, турли таълим муассасаларида (умумий ўрта таълим мактаблари, барқамол аълод болалар ва ўсмирлар спорт мактаблари, нодавлат спорт таълим муассасалари) ўқитувчи тренер ва спорт мутахассислари фаолият олиб боришда. [5]

Турли таълим муассасаларида фаолият олиб борувчилар таълим муассасаси функционал қарорлариди қилиб чиқиб ёндашишар. Ёш қўйида шахсий таърибимиздан қилиб чиқиб, умумий ўрта таълим мактаблари ва Барқамол аълод болалар спорт мактаблари ўқитувчи тренерларининг педагогик бошқарувидаги ўзинга хос хусусиятларини таҳлил этиди. Жисмоний тарбия ўқитувчисининг иш соҳаси одада синф хонасига қараганда анча кенг, машулотлар шароити вақт-вақти билан ўзгаради. [6] Бу шароит спорт майдончаси, гимнастика залли, бассейн, очик жой бўлиши мумкин.

Машулотларда кўп сонли ва кўпинча нотўри фойдаланишда хавфли бўлиб қолдиган инвертарь ва мураккаб жиҳозлардан фойдаланилади. Яна шунинг қайд қилиш керакки, ўқувчилар ҳаракат фаолияти ҳам жароитлар бўлиши ва мураккаб муносабатлар қилиб чиқини эҳтиомлини истисно қилмайди. Бир ўқув куниди турли ёшдаги ўқувчилар билан ишлаш, шунингдек, анки синф ўқувчиларининг жисмоний ривожланганлик даражаси қўламини ҳисобга олиш зарурлиги (дастур синфдаги ҳамда ўқувчилар учун бир хилдаги жуний талаблар қўйди) машулотларга тайёрланишда алоҳида қўйишчилик тугдиради. Одада жисмоний тарбия ўқитувчиси мактабда жуда кўп оммавий ишларни олиб боради. 200-300 кишини қамраб олувчи қатта жисмоний тарбия ва спорт ташкилотчилари, жамоатчи судмалар, тренерлар, спорт жамоеси аълолари ва бошқалар жисмоний тарбия ва спорт

фаолларига киради. Ҳукувчи ана шу кўп сонли фаолларнинг ҳамма ишларини муваффақлаштиради ва бошқаради. [7]

Шунингдек, Ҳукувчилар жамоаси ва снф раҳбарлари, педагог тарбиячилар катифаларини ҳал этишда уларга ёрдам беради, уларни оммавий жисмоний тарбия ва спорт ишларига (спорт марафонлари, байрамлари, сайрлар, ушуммақтаб муسابақалари, спорт кечалари ва бошқаларга) раҳбарлик қилишга жалб этади. Ана шу хилма-хил ишларнинг муваффақияти жуда кўп омекларга боғлиқ ва бир қатор фақилатлар, малака ва қобилиятларни талаб этади. Жисмоний тарбия Ҳукувчисини Ҳуқу машулотлари жараёни тузилишида жисмоний тарбия ҳақидаги фанга таъмин учун шу фан асосларини яхши билиши керак. [8] Ҳукувчи Ҳу фанини билишидан ташқари, педагогика, психология, анатомия, физиология, гигиена, табиёт ва инсон физиологиясини соҳасига тааллуқли ҳамма фанларга оид бутун бир билимлар тизимига эга бўлиши керак.

1. Мактаб жисмоний тарбия Ҳукувчисини қуйидагиларни билиши керак.

- миллий тарбиянинг тарихий қисми сифатида жисмоний тарбиянинг умумий ва аниқ мақсадларини аниқлаш;
- жисмоний тарбия ва спорт машулотларининг мақсади ҳамда катифаларини аниқлаш;
- жисмоний таълим-тарбияда ҳозирги замон методларини таълиқ ва қўллаш;
- жисмоний тарбия ва спортнинг турли воситаларидан фойдаланиш;
- спорт билан шуғуллашувчиларнинг би-жисмоний морфофункционал ва индивидуал психологик, шунингдек, катифмоний-психологик хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда машулотларнинг хилма-хил шаклларини таълиқ олиш, спортнинг миллий турлари, маданий анъаналаридан фойдаланиш;
- таълим олувчиларда шахсий гигиенага риъа қилиш, Ҳу организмни мустаҳкамлаш ва унинг ҳолатини назорат қилиш малакаларини ҳосил қилиш учун метод ва воситалар мажмуасини қўллаш;
- яриқ назорати ва педагогик назорат методлари, машулотлардаги хавфсизликни таъминловчи усуллар, биринчи табиий ёрдам кўрсатиш малакаларини этаклаган бўлиш;
- Ҳуқучиларда машулотларга тайёрлишни ва уни ўтказишда Ҳу-Ҳунига ҳисмат кўрсатиш малакаларини тарбия топтыриш усулларидан фойдаланиш;
- ҳар қуни турли шаклдаги жисмоний машулотларни ташкил этиш ва ўтказиш ёрдам беришга қодир бўлган фақил спортчинини тайёрлаш;
- инфор педагогик тажрибани таълиқ қилиш, умумлаштириш ва ижодий фойдаланиш, психологик-педагогик битимлар ва профессионал тайёрларлик даражасини доимо ошириб бориш;
- қисқак уқашқоқлик ва ташиббускерлик, Ҳу фақилати мижмуини уқуқени тақомиллаштириб бориш. Спорт тури бўйича Ҳуқувчи-тренернинг фақилати жисмоний тарбия Ҳуқувчисининг ишдан жодий фарқ қилади. Тренернинг иши, аввало, Ҳуқучи ва балларнинг спорт қобилиятларини аниқлаш ва ривожлантиришга, уларнинг спорт ҳаёт йўлини оддийдан кўра билишга қаратилган бўлади. Шахсонинг гармоник ва жисмоний жиятдан қамол топиши унинг спортдаги ҳаёт йўли учун асос бўлиб ҳисмат қилади. Спорт тури бўйича Ҳуқувчи-тренер учун зарур бўлган билимлар тизими ва характери Ҳунига ҳосилдир. [9] У спортчилар тайёрлишининг миллий тизимини таъминиллари, воситалари ва методлари, спортчилар тайёрлишининг асосий халқаро хорижий талаб хусусиятлари, таъминган спорт туридagi таълим ва тренировка (машулот) назариясини ва методикасини, шунингдек, жисмоний машулотларнинг асосий турларига ўратилиш методикасини, Ҳуқу-тренировка жараёнини ташкил этишининг асосий психологик-педагогик қонуниятлари, спортчилар тайёрлашда турли воситалардан дидактик имкониятлар, спорт билан шуғуллашувчиларнинг би-жисмоний хусусияти қонуниятлари ҳамда уларда асосий жисмоний сифатлар ва ҳарият малакаларини ривожлантириш хусусияти, Ҳуқу-тренировка учрашувлари ва спорт-соғломлаштириш мақсадлари шаронтида спорт ишларини ташкил этиш хусусиятлари, жисмоний тарбия спорт фақилатининг санитария-гигиена асослари, спорт машулотлари жараёнида

шаклаштиришнинг оддий олиш асослари, спорт тури бўйича спорт иншоотининг тузилиши, ундан фойдаланиш хусусиятлари, унинг конструкцияси, спорт инвентари ва жисолларидан фойдаланиш ва уларни сақлаш қонунларини муқамал равишда билиши керак.

1. Бу ёрдам Ҳуқувчи-тренер қуйидагиларни билиши лозим

• спорт тайёрлашнинг умумий ва аниқ мақсадлари, аниқ спорт машулотининг

шикташнингнинг олдини олиш асослари, спорт тури бўйича спорт инновативнинг тузилиши, ундан фойдаланиш хусусиятлари, унинг конструкцияси, спорт инвентари ва жиёсларидан фойдаланиш ва уларни саялаш кондаларини мукаммал равишда билиши керак.

1. Бу борда ўқитувчи-тренер қуйидагиларни билиши лозим

- спорт тайёрларнингнинг умумий ва аниқ мақсадлари, аниқ спорт машулотининг мақсади ҳамда катифаларини белгилаш;
- ўқув тренировка жараёнида шуғуллавувчиларнинг ёш-жинс, морфофункционал ва индивидуал-психологик хусусиятлари ва спорт тайёрларнинг даражасини ҳисобга олиб ҳақиқатини лозим методларини қўлланиши билиши спорт турига ўзлаши мақсадада жисмоний равиолашавлик ва тама тузилишини аниқлаш ва баҳолаш;
- спортчиларнинг фаолиятини текшириш натижаларига қараб ўз фаолиятини тузишлар қиритиш;
- ҳақиқатини лозим метрологик апаратларидан ва машулотларда ҳафсиоликни таъминловчи усуллар, шунингдек биринчи тиббий ёрдам кўрсатиш усулидан фойдаланган ҳолда спорт-педагогик назорат методларини баҳолаш;
- мусобақалар ташкил этиши ва уларда ҳакам, гуруҳ вақоли сифатида иштирок этиш;
- шуғуллавувчиларда спорт машулотларини тайёрлаш ва ўтказиш, ўз-ўзига хизмат кўрсатиш малакаларини таркиб топшириш усулларидан фойдаланиш;
- шуғуллавувчилар орасида касб таълишга ўзлаши ишлари олиб бориш, ўқув-тренировка жараёни ва мусобақаларни ташкил этишда ёрдам беришга қолар спорт фаолиятини тайёрлаш.

Умумий ўрта таълим мактабларидан фарқлироқ, болалар ва ўсмерлар спорт мактаби (БўСМ) тренировканинг иш шароити мактабдаги ўқитувчилар иш шароитдан жоддий фарқ қилади. Қуйидагилар БўСМ тренери фаолиятининг ўзига хос хусусиятларига қаради, – шуғуллавувчиларнинг машулотларни танлаш ва унга келишининг истибрийлиги, – алоқанинг алоҳида шартлари, яъни улар ҳам ўзига хос машулотлардан ташқарида, спорт йиғинлари шароитида, мусобақаларда амалга оширилади, – жисмоний имкониятлари ва техник баркамоллик даражасини доимо саялаб туриши зарурлиги. [10] Тренер жисмоний имкониятлари деганда, тренер саломатлигининг жисмоний аҳоли, унинг шуғуллавувчилар билан бирга машқларни бажара олиши имкониятини ҳисобга олиши, техник баркамоллик деганда машқларни техник жиёдан тўри бажариш малакаси тушунилади, – спорт мураббийлигининг доимий тарбиявий фаолияти. Болалар билан ишлаётган тренер ўқитувчи машулотлар вақтида педагогик раҳбарлик қилишга қолмайди, унинг тарбиявий фаолияти бу иш доирасидан ташқарида ҳам давом этади. У ўқувчилар учун энг масъулиятли бўлган спорт мусобақаларини ўтказиш дарида ҳам уларнинг мураббийлиги ҳисобланади.

Тренер тарбияланувчиларнинг бутун ҳаёт тарзи, ҳаётини таълишга, ҳаётини нуқтани ишари шаклланишига қатта таъсир кўрсатади, – болалар спорт жамоасининг ўзига хос хусусиятлари. Бунда жамоа одатдаги ўқувчилар жамоаларидан тузилиши ва уни бошқаришнинг алоҳида мураккаблиги билиш ажралиб туради, – машулотларга барқарор қизиқини тарбиялаш зарурлиги. Спорт билан яқингина шуғуллавиётган спортчилар билан ишловчи тренер уларда ҳамини спорт машулот турини тўри таълишлик борасида ишонч йўқлиги ва бир ҳолдаги кишини зариқтирийдиган тренировкалар шуғуллавувчиларнинг барқарор қизиқинишларини тезда сўндириниш мумкинлигини ҳисобга олиши зарур. Шу сабабли БўСМ тренери қобилиятли спортчиларнинг келиб қолмаслигининг олдини олиши учун уларда танлашган спорт турига барқарор қизиқини тарбиялаш методикасини билиши керак. Қуйидагилар юқори малакали спортчилар билан ишловчи тренерлар педагогик фаолиятининг муваффақиятли кўрсаткичлари ҳисобланади:

- гуруҳ ва айрим спортчилар кўрсатган натижаларга эришавлик;
- барча гуруҳ вақолининг жисмоний-психологик ва спорт этикаси нормаларига риоя қилиш;
- спортчилар жамоасида спортчи шахсининг ҳар томонлама равиолашавига зарар келтирмаган ҳолда спортда яқинда қамол топиши учун зарур шароитлар қиритиш.

Юқоридагилардан келиб чиққан ҳолда, умумий ўрта таълим мактабининг жисмоний

